

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 92/2016 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntösihteeri Annika Naskila, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jussi Matikkala, oikeusministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta koskevaan yleissopimukseen tehdyn valinnaisen pöytäkirjan sekä lain sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Pöytäkirjalla pyritään suojaamaan Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuutta entistä paremmin eri operaatioissa laajentamalla yleissopimuksen soveltamisala kattamaan myös muissa kuin rauhanturvaoperaatioissa toimiva Yhdistyneiden Kansakuntien henkilöstö. Pöytäkirjalla laajennetaan yleissopimuksen soveltamisala kattamaan humanitaarista, poliittista tai kehitysapua toimittavien operaatioiden henkilöstö, joka toimii rauhanrakentamistarkoituksessa, sekä humanitaarista hätäapua toimittavien operaatioiden henkilöstö. Näissä operaatioissa toimiva henkilöstö on voinut kuulua yleissopimuksen mukaisesti sen soveltamisalaan ainoastaan turvallisuusneuvoston tai yleiskokouksen nimenomaisella selityksellä siitä, että operaation henkilöstöön kohdistuu poikkeuksellinen turvallisuusriski. Pöytäkirja poistaisi tämän edellytyksen selityksestä sen osapuolilta.

Valiokunnan mietintö UaVM 11/2016 vp

Pöytäkirja tuli kansainvälisesti voimaan elokuussa 2010. Suomi allekirjoitti pöytäkirjan tammi-kuussa 2007. Pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä siitä, kun Suomen hyväksymiskirja on talletettu Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan. Esitykseen sisältyy lakiehdotus pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lain on tarkoitus tulla voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohd- tana samanaikaisesti pöytäkirjan kanssa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ulkoasiainvaliokunta pitää YK:n ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuudesta huo- lehtimista ensiarvoisen tärkeänä ja kannattaa YK:n henkilöstön turvallisuutta koskevan yleisso- pimuksen soveltamisalan laajentamista hyväksymällä siihen tehdyn valinnaisen pöytäkirjan sekä lain pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

YK:n henkilöstön turvallisuutta koskeva yleissopimus on valinnaisen pöytäkirjan avulla laajen- nettu kattamaan myös muissa kuin rauhanturvaoperaatioissa toimiva YK-henkilöstö (mm. huma- nitaarista, poliittista tai kehitysapua toimittavat YK-operaatiot). Erityisesti YK-operaatioiden isäntämaana toimivien valtioiden saaminen sopimuksen ja siihen liittyvän valinnaisen pöytäkir- jan osapuoliksi on tärkeää, koska isäntämaana toimivilla valtioilla on parhaat mahdollisuudet yleissopimuksessa määriteltyjen rikosten tutkintaan niiden tapahtumapaikalla. Siitä huolimatta, että Suomi ei tällä hetkellä toimi YK-operaatioiden isäntämaana ja on epätodennäköistä, että näin tulisi tulevaisuudessakaan tekemään, korostaa valiokunta valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisen merkitystä yleisenä viestinä YK:n henkilöstön turvallisuuden tärkeydestä. Tällä hetkellä pöytä- kirjan osapuolina on 29 valtiota.

Valiokunta pitää selkeänä puutteena sitä, että aiemmin muiden kuin rauhanturvaoperaatioiden henkilöstö on voinut kuulua yleissopimuksen soveltamisalaan ainoastaan turvallisuusneuvoston tai yleiskokouksen nimenomaisella selityksellä operaatioon kohdistuvasta poikkeuksellisesta tur- vallisuusriskistä. Yleissopimus on jättänyt vaille suojaa muun muassa YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR), YK:n lastenjärjestön (UNICEF) sekä Maailman elintarvikeohjelman (WFP) henki- löstön. Tilannetta ei voi pitää perusteltuna eikä oikeutettuna ottaen huomioon edellä mainittujen järjestöjen tärkeän työn muun muassa Lähi-idän ajankohtaisissa konflikteissa. Myös YK:n pää- sihteeri on toistuvasti esittänyt huolensa henkilöstön puutteellisesta suojelusta ja kehottanut val- tioita ratifioimaan yleissopimuksen ja sen lisäpöytäkirjan.

YK:n henkilöstön turvallisuutta koskevan yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat rikokset ovat Suomen rikoslain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettuja kansainvälisiä rikoksia, joiden rankaiseminen tekopaikan laista riippumatta perustuu kansainväliseen sopimukseen. Lisäpöytäkirjan hyväksy- misen yhteydessä Suomen rikoslaki ulotetaan koskemaan myös pöytäkirjan soveltamisalan mu- kaisia muita kuin rauhanturvaamisoperaatioita. Samalla mahdollisuus yleissopimuksen mukai- seen määräykseen universaalitoimivallasta laajenee pöytäkirjan hyväksymisen myötä kattamaan myös kyseessä olevissa operaatioissa toimivaan henkilöstöön kohdistuvat rikokset.

Valiokunnan mietintö UaVM 11/2016 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy Yhdistyneiden Kansakuntien ja sen yhteydessä toimivan henkilöstön turvallisuudesta tehtyyn yleissopimukseen (SopS 2 ja 3/2001) 8. päivänä joulukuuta 2005 tehdyn valinnaisen pöytäkirjan.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 92/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 24.11.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Matti Vanhanen kesk
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Tiina Elovaara ps
jäsen Susanna Huovinen sd
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Veera Ruoho ps
jäsen Alexander Stubb kok
jäsen Lenita Toivakka kok
jäsen Stefan Wallin r
varajäsen Antti Kaikkonen kesk
varajäsen Ilkka Kanerva kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala